

בס"ד

לעומקו של מקרא

דברי עומק בפרשת השבוע

ערש"ק

פר' ואתחנך-נחמו

ה'תשפ"ב

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

הקוּא התחננתי. כי בלי ה-ו', אֶתְחַנֵּן הוא לשון עתיד, ורק עם ו' ההיפוך היא מקבלת משמעות של עבר, כאומרו: התחננתי.

ואשר על כן יש ליתן טעם מדוע תיחשב הו"ו של ו' אֶתְחַנֵּן במנין התקט"ו תפילות.

ובשימת לב יש לומר, דאדרבה, הו"ו של ו' אֶתְחַנֵּן היא מעיקרי התפילה, שהרי בנוסף להיותה ו' הַמְהַפְּקֵת, היא גם מורה על תוספת וחזרה. ומעיקרי התפילה שיחזור ויתפלל עד שיענה.

ועוד, שבנוסף להיותה הַמְהַפְּקֵת ומוספת, נאמר גם בפסוק בְּעַת הַקוּא. ומאי בְּעַת הַקוּא, שהיתה אז עת רצון לתפילה.

לכן תיחשב ה-ו' במנין הגימ' של ואתחנן. ללמד על תוספת וחזרה. וכל כך למה, כי דימה שהותר נדרו, כפירוש רש"י, והרי הוא כנמצא בזמן של התרת נדרים כבערב יום כפור הק', שהוא זמן מסוגל מאד לריצוי ופיוס להקב"ה.

בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות
לטל': 052-7675895

גור-אריה צור

מודיעין עילית

ניתן להצטרף לתפוצת מייל

דוא"ל: leshem895@gmail.com

וְאֶתְחַנֵּן אֶל ה' בְּעַת הַקוּא לְאָמֵר

(ג,כג)

דרשת

ו' אֶתְחַנֵּן

מובא בדעת זקנים מבעלי התוספות: שהתפלל משה חמש מאות וחמש עשרה תפילות כמנין ואתחנן, כדי לרצות להקב"ה שיכניסהו לארץ.

ויש לשאול, מדוע תפלל הו"ו של ו' אֶתְחַנֵּן במנין התקט"ו תפילות. הרי לכאורה אין היא מעניין התפילה עצמה.

ועוד, שגם על דרך הלשון אין היא שייכת לכאורה למלה אתחנן, שהרי ה-ו' של ו' אֶתְחַנֵּן היא ו' הַמְהַפְּקֵת מעתיד לעבר. וכאילו נאמר בְּעַת

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

אמר ר' אלעזר [שם] גדולה תפלה יותר ממעשים טובים שאין לך גדול במעשים טובים יותר ממשה רבינו אעפ"כ לא נענה אלא בתפלה [ואע"פ שלגבי הכניסה לארץ לא נענה, מכל מקום לראותה כן נענה לו, שנאמר **עֲלֶה | רֹאשׁ הַפְּסָקָה וְשֵׁא עֵינֶיךָ יְיָ וְצַפְנֶה וְתִמְנֶנָּה וּמְנַרְתָּה וּרְאֵה בְּעֵינֶיךָ** וגו'].

עד כאן הועילו לו 515 תפילות על כל פנים לראות את הארץ, אם לא להכנס אליה.

ועל דרך הצח, הכמיהה לעוד תפילה אחת היא שפתחה לו פתח לראות על כל פנים את הארץ אשר במערב, שכן בגימטריה **וְשֵׁא עֵינֶיךָ יְיָ** הרי הם 516, והחישוב הוא ללא א' וללא האות ה' כי הם רמז לשם ה' אלקים אשר איננו מרשה לו להיכנס.

ולעומקו של מקרא, ובשימת לב, הפסוק שהביא ר' חמא בר' חנינא **קְוֵה אֶל ה' ה' ה' וְצַמְזַם לְבָבְךָ וְקוֹה אֶל ה'** לעניין חזרת התפילה של משה רבנו, סמוך הוא אצל הפסוק [תהל' כז, יג] **לִוְלֵא הַצְּמִמְתִּי לְרְאוֹת בְּטוֹב יְהוָה בְּאֶרֶץ חַיִּים**. וזה שאמר ר' אלעזר

ועוד יש לומר, על דרך קרי וכתוב. קרי בעת ההיא עם י' וכתוב בעת ההוא עם ו'. וכשנקרא עם יו"ד משמעו **לפשוטו** של מקרא להורות על העת **ההיא** המסוגלת לתפילה, וכשנכתב עם האות ו' בעת **ההוא**, יהיה משמעו לעומקו של מקרא להורות על **המלך** שמתגלה באותה העת, וירמוז על התגלות השכינה אשר לפני המתפלל. ככתוב [ישעיהו נה, ו']:
דְּרֹשׁוּ ה' בְּהַמְצֵאוֹ קְרָאֵהוּ בְּהִיזְתוֹ קְרוֹב.

ולכא מילתא דלא רמיזא באורייתא, שכן תרמוז המילה ואתחנן בתוספת ו', למאמר ר' חמא בר' חנינא במסכת ברכות (לכ):
אם רָאָה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל שנאמר **קוֹה אֶל ה' ה' ה' וְצַמְזַם לְבָבְךָ וְקוֹה אֶל ה'.** [תהלים, כז, יד].

ולא בכדי הביאה הגמ' דברי ר' חמא ברבי חנינא, שהרי נסמכו דבריו שם לעניין סדר התפילה של משה רבנו **בהתחננו** להיכנס לארץ כבפרשתנו ואתחנן, ומי לנו כמשה רבנו אשר הראנו כוחה של תפילה ואשר עליו

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

בחישוב האות ק' בגימטריא קטנה שהיא א', שהיא כנגד איזוי הלב ושיר המשולש כזה:
קוה אל יהו'ה, חזק ויאמץ לבך ואוה ויה ה

הרי 516

ועל דרך הרמז, כאן רמז הכתוב שרצה להגיע ל **516** תפילות. כי **516** הוא מספר הרמזו בשמו של **משה** ובשם אביו **עמרם**.
כיצד:

כיצד הוא החשבון: משה בגימ' **345**, עמרם בגימ' **170** כאשר רי"ש בגימטריה קטנה **20**, **משה עמרם** יחד הם **515**, **ועם הכולל** [שרצה לכלול כל תפילותיו בעוד תפילה אחת] הם **516**.

לומר לך שזו היתה תפילתו של משה בן עמרם. היותו **מתפלל עוד ועוד**, ובזה זכה להיות **עבד נאמן** עד אשר **קרא לו** הקב"ה לעלות אל רום תפילתו להוריד לנו משם את תורתו.

וכפי שקבעו חז"ל בתפילת שבת "**עבד נאמן קראת לו**". ויזרש בדרך של סרסוה ודרשהו: **קראת לו, לְעַבְדְּךָ הנאמן, לעלות ולשמוח במתנת חלקו,**

[ברכות לב:]: שעל כל פנים **הראהו** הקב"ה את הארץ, היא **ארץ החיים** של מטה המכוונת כנגד **ארץ החיים** של מעלה.

ועל דרך הצחות, יָאִים הדברים לר' **חמא בר' חנינא**, לומר אם **רָאָה** אדם שהתפלל ולא נענה **יחזור** ויתפלל. שכן **חמא** בארמית הוא מלשון **ראיה**, ו**חנינא** הוא לשון **תחנונים**, שאם **רָאָה** אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל כלומר ירבה **בתחנונים** שנאמר **קָנָה אֵל ה' וגו' וְקָנָה אֵל ה'.**

וכן יָאִים הדברים לר' **אלעזר** לומר שעל כל פנים **עזרו האל** למשה רבנו לראות את הארץ, על ידי תפילתו.

ועוד על דרך הצח ירמוז פסוק זה **קָנָה אֵל ה' יִצְחָק וַיֹּאמְרָא לַבָּרָא וְקָנָה אֵל ה'**, על **התפילה הנוספת** שרצה משה להתפלל, היא התפילה ה-**516** בנוסף ל **515** תפילות שכבר התפלל כמנין ואתחנן'.

כיצד: כדרך שיר המשולש:
קוה אל הויה חזק ויאמץ לבך
וקוה ויה ה [כשיר המשולש]

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

מאֲדַנִי הַהוֹי"ה אֵל ו' **הַתְּפָאֶרֶת**, ומשם
אל רום **הַחֹלֶם הַנִּכְסֵף** אשר בראש
קוצו של יוד כזה: ^ו

והוא מניקוד שם ה' של קיבול
תפילות, כזה: ^ו **ה-ה-ה-ה-ה** והחולם
הנכסף מורה על **הַכֹּתֵר הָעֲלִיּוֹן** של
עולם האצילות שֶׁשֵׁם הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ אֵהִיָּה
אשר אהיה, שם נאספות כל
הַתְּפִילוֹת, המגיעות עד כסא הכבוד.
ולכן נחשבת ה-ו' במנין הגימ' של
ואתחנן.

ואשר על כן, ה-ו' של שם הויה,
היא הבריח התיכון בסדר הספירות
העולה מן המלכות ועד הכתר העליון
בסדר הספירות כנ"ל.

להוריד לנו תורתו בזכות דביקותו
בתפילתו.

וכדר' אלעזר, כנ"ל, שאמר גדולה
תפלה יותר ממעשים טובים שאין לך
גדול במעשים טובים יותר ממה
רבינו אעפ"כ לא נענה אלא בתפלה.

ואם היה משה רבינו מתפלל עוד
תפילה אחת, להשלים למנין של 516
תפילות, היה נענה גם לגבי הכניסה
לארץ. ולכן הפסיקו הקב"ה, באומרו:
רב לך.

ועוד יִדְרֹשׁ עַל ו' הַמְּהַפֶּכֶת שֶׁל ו'אתחנן

שמתקיים בה "הפוך בה והפוך בה",
שהיא גם מהפכת מעתיד לעבר וגם
מהפכת את הרוגז לרחמים, על ידי
חזרת התפילה עוד ועוד.

לכן ו' ההיפוך הוא חלק מיסוד
התפילה ולכן נחשבת ה-ו' במנין
הגימ' של ואתחנן.

ועל דרך הסוד, ה-ו' אשר
במלה ואתחנן, היא ו' המורה על
ספירת היסוד המשמשת כסולם
במעלה הספירות לעלות מעלה מעלה

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

ופירש רש"י עתה: והוא כעין קילשון שבראשו שתי שיניים, ומְהַפְּכִים בעתה [את התבואה].

ותוספות פירשו שם: מאי עתה, היא העתה הנקראת רַחַת, שעל ידה זורים את המוץ ברוח. ומטהרין (מפרידין) בה את התבואה מן המוץ שלה. והוא הנקרא רַחַת, המפריד את התבואה מן המוץ.

כלומר לרש"י תפילה נמשלת לעתה שהוא כלי המְהַפֵּךְ, ולתוספות תפילה נמשלת לרחת שהוא כלי המְפָרֵד.

ובין לרש"י בין לתוספות ידרשו העתה והרחת לענין התפילה:

לרש"י פְּלִשׁוֹנוֹ, הוא לשון קילשון. ובו מהפכים את התבואה וירמוז להיפוך הרוגז לרחמים. **ואשר על כן על דרך הצח עתה** הוא נוטריקון עֲנֵה תפילת רחמים.

וכן ירמוז העתה הוא הקילשון על דרך צחצוח הלשון, לְלִשׁוֹן הַמַּהֲפֶכֶת בפי המתפלל את האותיות, העיצורים והתיבות ע"י ה' מוצאות הפה להגישה לפני כסא הכבוד כתפילה זכה וברורה.

והאדם המתפלל עולה בתפילתו ונישא על גבי ו' ההוי"ה אל רום תפירתה, ותפילתו היא כתר לראשה.

ואשר על כן תנוקד ה-ו' של וְאֶתְחַנֵּן בקמץ, כזה: וְ אֶתְחַנֵּן. אמנם על דרך הפשט יבוא הקמץ לפני הא' כ-ו"ו ההיפוך, כנ"ל, אך בפנימיות, על פי הסוד קָמֵץ הוא הניקוד של ספירת הכתר העליון, כזה: וְה'ו'ו'ה', שם נאספות התפילות להתקבל ברצון.

ואשר על כן תרמוז ו' ההיפוך של וְאֶתְחַנֵּן

לדרשת חז"ל במסכת סוכה (יד.). שדימו את התפילה לעתה מההפך את התבואה בגורן.

וזה לשונם: מאי דכתיב וַיַּעֲמֵר יִצְחָק לְה' לְנֶכַח אֲשֵׁלוֹ בִּי עֲקָרָה הָיָא וַיַּעֲמֵר לוֹ ה', [בראשית תולדות כה, כא] לְמָה נמשלה תפלתן של צדיקים לעתה, לומר לך מה עתה זה מהפך את התבואה בגורן ממקום למקום אף תפלתן של צדיקים מהפכת דעתו של הקב"ה ממדת אכזריות למדת רחמנות.

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

יְהוּדָה הַנְּשִׂיאַ [עֲשֵׂה רְצוֹנוֹ כְּרְצוֹנְךָ, כְּדִי
שְׂעֵשֶׂה רְצוֹנְךָ כְּרְצוֹנוֹ. והוא הנחת רוח
שנעשה רצונו, על ידי הקרבן הנמשל
לעבודת התפילה: עשה רצונו של
הקב"ה בעבודת התפילה כרצונך,
כקרבן שנאמר בו [ויקרא א, ג'] יִקְרִיב
אֹתוֹ לְרְצוֹנוֹ, כן תתקבל תפילתך
לכשיעשה רצונך ויעתר לכל בקשותיך
כפי שעשית רצונו, והיינו שעשית נחת
רוח לפניו בעבודתך. והיינו דאמר ר'
יוחנן לומר בסוף התפילה [ברכות ד:]:
{תהילים יט-טו} יהיו לרצון אמרי פי.

ולעומקו של מקרא ידרש על ידי
צחצוח הלשון ועל דרך אל תקרי, אל
תקרי רצונך אלא לשונך. עשה לשונו
כלשונך כדי יעשה לשונך כלשונו,
וכשם שאתה משתמש ב**רחת** להוציא
המוץ והקליפות ממנה, ובעתה הוא
הקילשון להפך בתבואה, כן יעשה
לשונך שבקשת כלשונו לקיים [איוב
כב, כח] וַתִּגְזַר אֱמֶר וַיִּקַּם לָךְ, שתהיה
בבחינת צדיק גוזר והקב"ה מקיים.

ועל דרך הרמז והסוד, ירמוז עתה
לשם הק' היוצא מע"ב שמות של ג'
פסוקים ויסע ויבא ויט שבפרשת
בשלח, [שמות ד"ד יט-כא] ולפי שיטה
שלישית, (כמבואר בלעומקו של

ולתוספות פלשונם, הוא רחת שעל
ידו זורים את המוץ ברוח, ובוזה
מפרידים את המוץ מהתבואה, וירמוז
להפרדת התפילה מן הקליפות
המוצמדות אליה, כדי שתעלה התפילה
זכה וברורה. **ואשר על כן, על דרך**
הצח רח"ת הוא נוטריקון של רחמי
תפילה, שבכוחם להפריד את הקליפות
מהתפילה כנ"ל, ומנוקד **רחת** בפתח,
שהוא ניקוד החכמה היודעת להפריד
בין הקליפה והקדושה.

או כלך לדרך זו שרחת הוא לשון
נחת רוח כאותיות רחת, שבנפול
ה"נון" שהיא כנגד הקליפות של
נו"ן שערי טומאה, נשארות אותיות
רחת לרמוז שהתפילה היא כעבודת
הקרבן שעליו נאמר ריח ניחות והוא
נחת רוח לפני מי שאמר והיה העולם.

וכפירוש רש"י על הפסוק [שמות כט, יח]
וְהִקְטַרְתָּ אֶת-כֹּל-הָאֵילִם הַמִּזְבֵּחַה עֲלֶיהָ
הוא לִיהֲנֶה יֵרִיחַ נִיחוּת וגו'. פירש"י:
ריח ניחות. נחת רוח לפני, שאמרת
ונעשה רצוני.

ובכך ירמוז הרחת על קיבול התפילה
כמובא בפרקי אבות פרק ב משנה ד
הוא הִנֵּה אֱמֶר [רַבִּין גְּמְלִיאֵל בְּנֵי שֶׁל רַבִּי

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

שהם כיד לשיבולים, **כן** גם התפילה אי אפשר שתהפוך את מידת הרוגז לרחמים **בלי** ה-ו' המוֹרָה על **התמדה** ו**חזרה** שהיא כנגד **הידות כנ"ל**.

ועל כן התפלל משה רבנו חמש מאות וחמש עשרה תפילות גימ' **ואתחנן**, שהוא גם בגימטריה **תְּפִלָּה**. אלא שהיה זקוק ל**עוד תפילה אחת** כדי לבטל את הגזירה שלא יכנס לארץ, והיה אנוס על פי הדיבור לא להתפלל אותה תפילה נוספת, כפי שציוה עליו הקב"ה **אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה**.

ועל דרך הטעמים וְאַתְחַנֵּן, מוטעם **בטיפוחא** לדרוש שהגיעה תפילתו של משה רבנו עד **כטפה** בינו ובין כסא הכבוד מקום קיבול התפילות. לקיים בו [תהלים ח,ו']: **וְתַחֲסְרְהוּ מְעַט מְאַלְתָּהֶם**.

ועוד על דרך הטעמים, בְּעֵת הַקּוֹא, גם היא מוטעמת **בטיפוחא**, שהיא מעין הפסקה קלה.

ובזה ירמוז הכתוב למאמר חז"ל [ברכות ל':] כמה ישהה בין תפלה לתפלה רב הונא ורב חסדא חד אמר

מקרא לפר' בשלח), הנקרא **בהיפוך** אותיות בשם **ערת**. והוא שם של מלאך הרחמים הממונה על קיבול התפילות **להפוך** הרוגז לרחמים.

ועוד פירש רש"י (בסוכה יד.) שמהפכים בעתר על ידי **הידות**. **לפשט הגמ'** הידות הן הגבעולים של השיבולים, אשר ככל שיהיו **הגבעולים ארוכים** כן יוכלו להיתפס על ידי השיניים המרווחות של העתר-הקלשון.

ולעומקו של מקרא אפשר לדמות את הגבעול שבשיבולים **לידית שבעתר**. שהרי בשניהם הדיון ההלכתי בגמ' הוא האם היד מטמא את הכלי ולהיפך, וכן האם הגבעול שהוא ה"יד" מטמא את השיבולים ולהיפך.

ואשר על כן, אלמלא הידית שבשיבולים ואלמלא **הידית** שמחזיקים על ידה את **העתר**. אין נוה להפוך את התבואה בעתר.

ולפירושו יאמר: ה-ו' **בתפילה** כמוה **כידית בעתר**. וכשם שאי אפשר להפוך את התבואה עם המוץ שלה בעתר **ללא ידית**, וכן ללא הגבעולים

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

אלא שאמר לו הקב"ה: רב-לָךְ אֶל-
תּוֹסֵף דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבַּר הַזֶּה.

ובזה ינתן טעם נוסף למה שאמרו
שצריך לשהות בין תפילה לתפילה עד
שתתחונן דעתו עליו או עד **שתתחולל**
דעתו עליו. כלומר שיגיע המתפלל
לישוב הדעת בתפילה.

ולעומקו של מקרא יאמר שרצה
משה להגיע לידי שהייה בשיעור כזה
שעל ידה **תתחונן** או **תתחולל** כביכול
דעתו של הקב"ה לחוננו או לחוללו.
לחוננו עד שיחון אותו, ולחוללו עד
שיחולל לו את נסו, ויהיה ראוי **לחול**
עליו **חנינתו**, להכנס לארץ. ואשר על-
כן מנעו הקב"ה באומרו "רב-לָךְ אֶל-
תּוֹסֵף דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבַּר הַזֶּה".

ובשימת לב שתי הלשונות ואתחנן
וכן ויחל, הן מתפילת משה. אחת על
הכלל [ויחל משה] ואחת על צרכיו
שלו [ואתחנן], ומשניהם למדו על
חזרת התפילה, לומר לך שכן היה
מנהגו להאריך בתפילתו ולחזור שוב
ולהתפלל עד שיענה. בין על הפרט
ובין על הכלל.

כדי **שתתחונן** דעתו עליו וחד אמר כדי
שתתחולל דעתו עליו מאן דאמר כדי
שתתחונן דעתו עליו דכתיב {דברים ג-
כג} **ואתחנן** אל ה' ומ"ד כדי
שתתחולל דעתו עליו דכתיב {שמות
לב-יא} **ויחל** משה. ופירש רש"י:
שתהא דעתו מיושבת לערוך דבריו
בלשון תחנה. והן אות שיעור של כדי
הילוך 4 אמות [ירושלמי פרק תפילת
השחר ה"ו].

והגע בעצמך, אם בין תפילה
לתפילה היה צריך להפסיק כדי
הילוך 4 אמות, כמה נשתהה בין
התפילות בהתפללו 515 תפילות,
כדי הילוך 2056 אמות. שהם
למעלה משיעור תחום שבת וגבולין.
ונרמז בזה שרצה לעבור הגבולין
לארץ ישראל על ידי תפילותיו, ומשה
רצה לשהות עוד שהייה אחת כדי
להתפלל עוד תפילה אחת, שבעוד
תפילה אחת עם השהייה לפנייה היה
מגיע ל-516 תפילות שהן כשיעור
הילוך 2060 אמות. ובזה היה לו
שיעור מהלך **עוד 4 אמות** בתוככי
הארץ הקדושה. ועוד תפילה אחת עם
שהייתה היו כבר עומדות רגליו על
רגבי הארץ הקדושה.

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

ומעתה, יש לדרוש וליתן טעם מדוע דוקא בתפילה ה-516 היה כח לבטל את הגזירה שלא יכנס לארץ. והיא תקרא:

עוד תפילה אחת

ובהקדים, ובשימת לב לכאורה שתי סיבות לגזירה זו שלא יכנס משה רבנו לארץ.

האחת מבוארת על ידי אוה"ח הק' והיא: שלא יכנס לארץ, כדי שלא יבנה בית המקדש על ידו, שהרי בית הבחירה שנבנה על ידי משה לא יחרב עולמית. ובעוונות לא ישפוך חמתו על עצים ואבנים אלא ח"ו לא על בניו רחומיו..

השניה מבוארת בפסוקים עצמם בפרשת חוקת, (במדבר כ, יב') יַעַן לֹא-הֵאֱמַנְתֶּם בִּי לְהִקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'.

ומפרש אוה"ח הק' שאם היה מתקדש שם שמים במי מריבת קדש, היו חוזרים בנ"י למצב של לפני חטא המרגלים ולפני הגזירה של בכיה לדורות, וממילא לא היה צריך

וכן אמרו בגמרא [ברכות לב: א"ר חנין א"ר חנינא כל המאריך בתפלתו אין תפלתו חוזרת ריקם מנא לן ממשה רבינו שנא' {דברים ט-כו} ואתפלל אל ה' וכתוב בתריה וישמע ה' אלי גם בפעם ההיא. לומר לך שכן היה מנהגו להאריך בתפלתו, ולחזור ולהתפלל. ויָאִים הדברים לר' חנין בשם ר' חנינא לאומרם, ששמותיהם רומזים על תחנונים בתפילה. שהם מעניין החזרה והשינון וההארכה. חנין בשם חנינא.

ואף בתפילתו על מרים שהיה צריך משה לקצר תפילתו, שלא יהיו ישראל אומרים אחותו עומדת בצרה והוא עומד ומרבה בתפלה, גם אז לא נמנע מן החזרה באומריו: אֵל גָּא רָפָא גָא לָהּ. וחזר על בקשתו גָא גָא פעמים בפסוק אחד. ואף כי יש מפרשים [וכן בתרגום] גָא אחד לבקשה, ו גָא שני יפורש עכשיו, אין מקרא יוצא מידי פשוטו. כי זה דרכו לכפול תפילתו. וכדפירש רש"י: בא הכתוב ללמדך דרך ארץ, שהשואל דבר מחברו צריך לומר שנים או שלשה דברי תחנונים, ואחר כך יבקש שאלותיו. והתחנונים כאן הם: אֵל גָא והבקשה הבאה אחריה היא: רָפָא גָא לָהּ.

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

היה זה צורך הכלל כולו ולכן מסר נפשו על התפילה הנוספת שתתקן את מצב כל עם ישראל, כלפני מי המריבה וחטא המרגלים.

וזו כוונת רב הונא ורב חסדא עד שתתחונן ועד שתתחולל. עד שתתחונן כבאתחנן ועד שתתחולל כבויחל. כי **שניהם** צורך עם ישראל כולו הוא.

וכן ינתן טעם לנאמר בירושלמי שישהה כדי הילוך 4 אמות בין תפילה לתפילה. שעד שלא נחרב הבית לא היה לו להקב"ה אלא 4 אמות של תפילה, ומשנחרב אין לו להקב"ה אלא 4 אמות של הלכה. היא ההלכה האומרת שישהה בין התפילות שיעור 4 אמות. ונמצאו ההלכה והתפילה חוברות יחדיו, שהרי אבבי וכן רבי אמי ורבי אסי לא היו מתפללים אלא [בארבע אמות שבהן למדו] היכא דהו גרסי. [ברכות ח.].

ומעתה יש לברר מדוע לא יתן הקב"ה למשה להתפלל אותה תפילה נוספת לזיכוכ עם ישראל כולו. **ולעומקו של מקרא יש** לומר שכדי להחזיר את עם ישראל על ידי תפילתו למצב של לפני מי מריבה, צריך להתקיים התנאי של "**להקדישני**"

הבית להיחרב בעוונות, והיה יכול משה רבנו להיכנס ולבנותו.

ומעתה, משלא חזרו להיות כלפני החטא, יהיה הבית נחרב בעוונות, ולכן אינו יכול להיכנס לארץ לבנות בית מקדש שלא ניתן להיחרב.

היוצא, איפוא, לפירושו, ששתי סיבות אלו משלימות זו את זו: משום מי מריבה לא תוקן חטא המרגלים, ולכן לא יכנס משה כי יבנה בית מקדש שלא יחרב עולמית.

ולעומקו של מקרא יש לומר שכאן טמון הסוד של התפילה ה- 516 שלא ניתנה למשה להתפלל. שבתפילה הנוספת הזו היה **כת לטהר ולהחזיר את עם ישראל למצב של לפני מי מריבת קדש, וגם למצב של לפני חטא המרגלים**, וממילא אין הבית צריך עוד להיחרב, וממילא יוכל להיכנס לבנות בית הבחירה שלא יחרב עולמית.

ולכן נתאווה משה להתפלל עוד תפילה אחת.

ובזה ינתן טעם כיצד זה האריך כל כך לכאורה על צרכיו שלו. כי אדרבה,

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

בראותנו את בנין ביהמ"ק השלישי עומד על תילו, עם ביאת משיח צדקנו וכל שבעת הרועים, ובראשם משה רבנו הבא להשלים את בניינו בניין עדי עד, בב"א.

ואשר על כן לאור כל האמור לעיל

יבואר

כוחה של תפילה אחת

כיצד היה בכוחה של התפילה ה- 516 לפעול מעל דרך הטבע, ולטהר את ישראל כמצב של לפני החטא.

ועל דרך הרמז והסוד יש לומר שהתפילה ה- 516 היא **סיכום** של 216 תפילות ועוד 300. 216 כנגד רי"ו שמות השם, (שהם **ע"ב** שמות כפול **שלוש שיטות** כמבואר בלעומקו של מקרא לפרשת בשלח).

ועוד **שלוש מאות** תפילות כנגד **ש** שבשם **שד"י** היוצא מן המזוזה. (מהרש"א ברכות ט"ו עמ' ב עה"פ בה תשלג בצלמון).

והשם הק' שד"י הוא השם **הממונה** על מערכות הטבע. והוא מטטרו"ן ששמו כשם רבו (רש"י בראשית מג, יד). ופירושו **של שד"י הוא**

לְעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא חֹסֵר אֲצִל מִשָּׁה וְאֶהְרֹן, בְּמֵי הַמְרִיבָה כְּכָתוּב [בַּמְדַּבֵּר, חֻקָּת, כ, יב]: יַעֲזֹב לֹא-הָאֱמֻנָתָם כִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכֹן לֹא תִבְיָאוּ אֶת-הַקְּהָל הַזֶּה אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נָתַתִּי לָהֶם.

ועתה כאשר משה מתפלל **בינו לבין עצמו** ואין איש רואה ואין איש שומע ואין איש יודע, וממילא אמנם התקיים לְהַקְדִּישֵׁנִי אך עדיין לא התקיים לְעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

שאמנם גם אם יחזרו למצב של לְהַקְדִּישֵׁנִי שלפני מי מריבה, עדיין חסר התנאי הקיומי של תשובה שלימה, שיהיה התיקון כפי שהיה בזמן הקלקול, לְעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

ותנאי קיומי זה של תשובה שלימה, מתקיים על ידי בני ישראל בכל הדורות בכל שנה ושנה בקוננם על המקדש כבמגילת איכה: **"עֵינֵי עֵינֵי יִרְדָּה מַיִם"** [איכה א, טז]. ועל ידי כך מזדככים בכל שנה ושנה עד שמגיעים למצב של לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, ומבכייה לדורות זוכים לראות **בנחמה לדורות**, עת יתקיים בנו אז ימלא שחוק פינו ולשונו רינה

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

כאחד, כדי להשליט את הרחמים על הדין. כזה: אֲדַנְיִי יְהוֹיָה אֵתָהּ הַחֲלוּתָ לְהַרְאֹת אֶת-עַבְדְּךָ אֶת-גְּדֻלָּתְךָ וְאֶת-גְּדוּלַת הַחֲזָקָה אֲשֶׁר מִי-אֵל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה כְּמַעֲשֵׂיךָ וְכַגְּבוּרָתְךָ. כאשר אותיות השם הן רחמים יהו"ה, והשם מנוקד בניקוד של אלקים יְיָֹוֹֹֹֹ, כזה: יְהוֹיָה להשליט הרחמים על הדין. שהיא היא פעולתם של 216 שמות ע"ב שהם כולם של רחמים, וכן ה-ש ללא די שהיא של רחמים בהיותה מורכבת מג' זרועות, שהמספר 3 מורה על רחמים כניקוד סגול שהוא ג' נקודות שהוא ניקוד ספירת הַחֲסָד והרחמים. וחוט המשולש לא במהרה ינתק.

ובהיות התפילה החמש מאות ושש עשרה, בעלת כח לבטל את הגזירה, לכן אמר לו הקב"ה רב לך. אל תוסף. וכביכול החזיר בזה הקב"ה את ההגבלה לעולמו, וכאמרו: שאמרת לעולמי די, כן אמרתי לבחירי די. רב לך אל תוסף. ואשר על כן נותר לנו חלקנו להשלים תפילתו הנוספת של משה רבנו זה כמה אלפי שנים עד שיראו עינינו ויגל לבנו בנחמה.

נוטריקון שאמר לעולמו די, וכדפירש רש"י עה"פ וא"ל שד"י יתן לכם רחמים, מי שאמר לעולמו די יאמר די לצרותי.

ומשה, בבואו לבטל גזירת הקב"ה כביכול ללא הגבלת הטבע והזמן, וּלְשִׁידָד מערכות הטבע, להתעלות מעליהן ולשלוט בהן, אשר הם בהגבלה בעוה"ז, השמיט את האותיות די, כדי שתהיה לו שליטה בטבע ללא הגבלה, כאמרו עד בלי די. ונשארו בידו ש תפילות. שהן שלש מאות.

והוסיף על השלש מאות עוד 216 תפילות שהם כנגד ע"ב שמות היוצאים מן הפסוקים של ויסע ויבא ויט שלפני שירת הים, [שמות יד, יט-כא], כפול שלש שיטות, כנ"ל, הם השמות הקדושים השולטים בכל מערכות הטבע ברחמים, כמניין ורד"ו, וכמאמר הקב"ה ורד"ו בדגת הים וגו', ויחז עם ה-300 הן סה"כ 516 תפילות ולכן היה בתפילה זו הנוספת כדי לבטל את הגזירה.

ובשימת לב, התפלל משה רבנו בשם השם אשר מעורב בו דין ורחמים

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

וכדאמר רב חסדא אמר מר עוקבא מאי פּרשׁת הָעֵבּוּר, אפּי' בשׁעה שׁאתה מתמלא עליהם עֵבְרָה כאשׁה עֵבְרָה, יהיו כל צרכיהם לפניך.

והוינן בה, מאי כאשׁה עֵבְרָה.

ושמא יש לומר כאשׁה עֵבְרָה אשר כועסת כביכול על הצער שעֵבְרָה גורם לה. כרבקה שאמרה, אם כן למה זה אנכי. כן כביכול הִתְעַבֵּר ה' בּי, שהייתי כאותו תינוק במעיה של השכינה הק' המצער את אמו. וכל כך למה, למענכם. והוא כעין לשון נופל על לשון, והשתמש בו אדון הנביאים בלשון תפילתו לרצות להקב"ה להעביר רוע גזירתו, שיעביר כביכול על מדותיו ובעבור עיני יורדה יעבירהו את עבר הירדן ביום עֵבְרָה. וזה שאמר למענכם, שהיה בעונה לומר כי למענכם התעברה בי השכינה להיותו פְּעֵבְרָה בתוכה.

דרשת אל-תּוֹסֵף

דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבַּר הַזֶּה
(ג, כו')

ועל דרך המוסר, עד כמה לא ידע אדם נפשו וכח תפילתו, עד שישב בדד וידום, ולו היה יודע כי עוד תפילה אחת יתמלא חפצו אשר שאל היה משקיע בה מיטב כוחותיו, וכמשה רבנו שהתאמץ מאד בתפילה זו אלא שהיה אנוס על פי הדיבור לא להמשיך בה. וכפי שיתבאר לקמן בדברי הקב"ה למשה רבנו: אל-תּוֹסֵף דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבַּר הַזֶּה!

אֶעֱבְרָה נָא וְאֶרְאֶה אֶת-הָאָרֶץ הַטּוֹבָה וגו'. וַיִּתְעַבֵּר ה' בְּלִמְעַנְכֶם וְלֹא שָׁמַע אֵלַי וגו'.
(ג, כה-כו')

אֶעֱבְרָה נָא, וַיִּתְעַבֵּר. יש לשאול, מדוע ישתמש אדון הנביאים בלשון של עֵבְרָה וזעם, בהתחננו למידת הרחמים.

ויש לומר כמשנה במסכת ברכות כח: ר' יהושע אומר ההולך במקום סכנה מתפלל תפלה קצרה ואומר הושע ה' את עמך את שארית ישראל בכל פּרשׁת הָעֵבּוּר יהיו צרכיהם לפניך.

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבַּר הַזֶּה !

ובזה גילה כביכול הקב"ה דעתו שהוא מתאוה לתפילתן של צדיקים.

שהרי מצד אחד הוא אומר לו אֵל-תּוֹסֵף, וכנאמר לעיל שעוד תפילה אחת היה נעתר לתפילתו להיכנס לארץ, והרי הקב"ה אינו רוצה שיכנס. ומאידך, אומר לו הקב"ה דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבַּר הַזֶּה, שרוצה הוא ומתאוה לתפילתו.

ואע"פ שגזרה חכמתו ית' שלא יתפלל, אך מכל מקום מתאוה הוא לתפילתו. לכן אע"פ שאמר אֵל תּוֹסֵף, גילה מאוויי לבו כביכול והמשיך ואמר דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבַּר הַזֶּה.

ועל דרך הדרש, יתבאר הכתוב אֵל תּוֹסֵף כמובא לקמן (ה, יט') קוֹל גְּדוֹל וְלֹא יִסָּף ופירש רש"י לפשוטו של מקרא שם ולא פסק, ודברי רש"י שם יתפרשו כאן לעומקו של מקרא,

כאומרו אֵל תּוֹסֵף אל תפסיק מלהתפלל. כי מתאוה אני לתפילותיך, גם אם לא מתקבלות.

יבואר בזה

שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים

כמובא ביבמות סד. א"ר יצחק מפני מה היו אבותינו עקורים מפני שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים.

ולכא מילתא דלא רמיזי באורייתא. שנאמר אֵל-תּוֹסֵף דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבַּר הַזֶּה (ג, כו').

אמנם, על דרך הפשט, יאמר לו הקב"ה אֵל-תּוֹסֵף דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבַּר הַזֶּה וכוונתו בתוספת ל'. וכאומרו אֵל-תּוֹסֵף לְדַבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבַּר הַזֶּה.

ולעומקו של מקרא, ועל דרך הטעמים, אֵל-תּוֹסֵף מוטעם ברביעי, הנקרא גם רביע, והיא כעין הפסקה קלה, וכעין תרגום של רביע, שרובץ תחת משאו. ואינו מחובר כל כך עם לשאחוריו.

ואשר על כן, אחרי אומרו בתוספת אֵל-תּוֹסֵף, הותיר הקב"ה בקשה סמויה ממשה רבנו:

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

שציוויתך אל-תוֹסֵף, הריני מתאוה
לתפילתך, שנאמר:
דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבַּר הַזֶּה!

{לט} וַיִּדְעַת הַיּוֹם וְהַשַּׁבָּת אֶל-
לְבַבָּךְ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם
מִמַּעַל וְעַל-הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד
(ד, לט')

יש ליתן טעם, מדוע יפתח בבחינת
השכל והידיעה וַיִּדְעַת הַיּוֹם, ויסיים
בבחינת הרגש והאמונה וְהַשַּׁבָּת אֶל
לְבַבָּךְ.

וייש לומר כי בא ללמדנו, שידיעה
לבד או אמונה לבד אינם מספיקים,
אלא צריך לשלבם זה בזה. ידיעה
ברורה במה שאפשר לדעת, ועל גבי
זה אמונה גם במה שלא ניתן לדעת.

ואשר על כן ממשיך הפסוק ה' הוא
הָאֱלֹקִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ
מִתַּחַת אֵין עוֹד.

כנגד הידיעה הברורה אמר בְּשָׁמַיִם
מִמַּעַל וּגו', שהם וכל צבאם נתפסים
בחושים עד כמה שהשכל מכילם. אבל
באמרו אֵין עוֹד, יתכוון לְדַבַּר שאין

וכן הוא אומר בישעיהו (א, טו') גַּם
כִּי תִרְבוּ תְּפִלָּה אֵינֶנִּי שׁוֹמֵעַ, ויבואר
על דרך סרסוהו ודורשהו, גַּם כִּי
אֵינֶנִּי שׁוֹמֵעַ - תִּרְבוּ תְּפִלָּה!

וכן בתשעה באב, הורונו להתפלל
אע"פ שנאמר באיכה (ג, ח') גַּם כִּי
אֲזַעַק וְאֲשׁוּעַ שְׁתֵּם תְּפִלָּתִי.

ואע"פ שאין התפילה כביכול
מתקבלת, כי שְׁתֵּם תְּפִלָּתִי - אע"פ
כן מתפללים, ושופכים לב כמים,
שהרי הקב"ה מתאוה לתפילתם של
צדיקים, וכן אמר הנביא ירמיהו
[איכה ב, יט'] שִׁפְכִי כַמַּיִם לְבֶךְ נֹכַח
פְּנֵי אֲדֹנָי. ואע"פ שנאמר כאן שְׁתֵּם
שֶׁל דִּין, אֲדֹנָי, שִׁפְכִי כַמַּיִם לְבֶךְ
נֹכַח פְּנֵיו, להפוך מדת הדין לרחמים.

וכן מובא במדרש רבה קהלת
פרשה ט' שאמר הקב"ה לדניאל איש
חמודות: כבר בְּתַחֲלַת תַּחֲנוּנוֹיֶיךָ יָצָא
דְבָר, (ובכל זאת לא נענה לו מיד)
וְאָמַר לוֹ כִּבְר נִגְזְרָה הַגְּזֵרָה שְׁיִכְנָה
בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְלִמְלֹא שְׁאֵלְתָהּ, (ואף
על פי כן המתנתי לך שתגמור
תפילתך), שְׁהִיָּה מִתְאַוֶּה לְתַפִּלָּתוֹ.
והיינו שאמר הקב"ה למשה: אף על פי

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

פְּלָגְכֶם וממילא אני שומע שחיים כלכם **הַיּוֹם**.

וייש לומר דתיבת **הַיּוֹם** קאי נמי **אדבקים**. שלא די בדבקות חד-פעמית, אלא יש לחדש בכל יום ויום ובכל רגע ורגע את הדבקות בה'.

והטעם יוכיח, שתיבת **היום** מוטעמת לחוד מכל הפסוק, שכן יש טיפחא לפניו, במילה **פְּלָגְכֶם**. והטיפחא היא כעין הפסקה קלה לומר שהמילה **פְּלָגְכֶם** אינה בהכרח מחוברת לשלאחריו, למילה **היום**. כזה: **פְּלָגְכֶם, הַיּוֹם**. והמילה **הַיּוֹם** תִּדְרָשׁ על כל הפסוק מתחילתו וכאילו כתוב **וְאַתֶּם הַדְּבָקִים הַיּוֹם**.

ועוד, יש לשאול מה כוונתו באמרו **פְּלָגְכֶם**.

וייש לומר, שגם אם לא כולם בדרגת **הַדְּבָקִים**, הרי שהדבקות של הצדיקים מתפשטת בכל הרואים והשומעים. ועל ידי הצדיקים **חיים פְּלָגְכֶם הַיּוֹם**.

ולפי כך יש לשאול מאי **וְאַתֶּם**. ויובן על דרך המוסר, שיש תביעה וחובה על כל אחד ואחד להידבק עצמו בשכינה. ולא יסמוך רק על

להוכיחו אלא היא האמונה הצרופה והמוחלטת, הנבנית על גבי ידיעת ה'.

וכאומרו לעיל, (ד, לה') **אַתָּה הָרֵאָתָּ לְדַעַת פִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים אֲיִן עוֹד מְלַבְדּוּ**. ומפרש רש"י כשנתן הקב"ה את התורה פתח להם שבעה רקיעים, וכשם שקרע את העליונים, כך קרע את התחתונים וראו שהוא יחידי, לכך נאמר **אַתָּה**, עם ישראל, **הָרֵאָתָּ לְדַעַת**.

ורצונו לומר שעל גבי ידיעה זו, של **אַתָּה הָרֵאָתָּ לְדַעַת**, נבנית האמונה הצרופה של **וְהַשְׁבַּת אֶל לְבָבָהּ שְׂאִין עוֹד מְלַבְדּוּ**.

או פִּלְךָ לדרך זו, כשם שהִרֵאָתָּ לְדַעַת שֵׁאִין עוֹד מְלַבְדּוּ בשמים ממעל, כן **וְהַשְׁבַּת אֶל לְבָבָהּ**, שֵׁאִין עוֹד מְלַבְדּוּ על הָאָרֶץ מִתַּחַת.

וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים פְּלָגְכֶם הַיּוֹם: (ד, ד')

יש לשאול מדוע אמר **הַיּוֹם**. לכאורה היה יכול לומר רק **חַיִּים**

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

ברכות יד: תניא ר"ש בן יוחי אומר
בדין הוא שיקדים שמע לוויה אם
שמוע שזה ללמוד וזה ללמד ופירש
רש"י שם **שזה** [ואהבת] **ללמוד** [שנאמר
בן] **ודברת במ**. וזה [והיה אם שמע]
ללמד [שנאמר בן] **ולימדתם אותם את**
בניכם. ומוסיף שם רש"י **ואם לא**
למד תחלה היאך ללמד את בניו. וכן
כאן, בתחילה **למדון** ואח"כ
למדון.

ועוד יש לומר שרמז הפסוק גם
לדברי ר' חלבו (ברכות ו:): דא"ר
חלבו אמר רב הונא כל אדם שיש בו
יראת שמים **דבריו נשמעין** שנאמר
{קהלת יב-יג} סוף דבר הפל נשמע
את-האלקים **ירא וגו'**. וכתוב הכא
למדון ליראה, והיינו מי שיש בו
יראה יתקיים בו **ואת-בניהם ללמדון**,
שדבריו נשמעין על לב התלמיד.

ואתי צנה ה' בעת ההוא ללמד
אתכם חקים ומשפטים לעשותכם
אתם בארץ אשר אתם עבדים שמה
לרשתה (ד, יד)

הצדיקים שבדור. וכך יהיה ערך
הדברים:

אע"פ שחיים כלכם היום מהדבקות של
הצדיקים, שומה על כל אחד ואחד
מכם ללמוד להיות דבק במקום בפני
עצמו. שנאמר **ואתם**. כאמרו **וגם**
אתם, עליכם להיות דבקים. ואדרבה,
מתוך דבוקתם של כל אחד ואחד יכול
הצדיק שבדור לפעול ביתר שאת על
כל אחד ואחד.

אשר ילמדון ליראה אתי כל-
הימים אשר הם חיים על-הארמה
ואת-בניהם ללמדון (ד, י').

ברש"י, **למדון** לעצמם, **למדון**
לאחרים. והן אותן אותיות, רק ניקוד
שונה. לומר לנו שעיקר הלימוד הוא
כדי ללמד לאחרים. ולכן נכתב בנו"ן
סופית, כנגד שער הנ'. שהמלמד
לאחרים, בנקל יוכל להגיע לשער הנ'
בלימודו. ועוד, שעל ידי כך נפתח
שער היראה. ולכן כתיב **אשר ילמדון**
ליראה וגו'.

ועוד יש לומר שרמז הפסוק לדברי
רשב"י [בהו"א] כמובא במסכת

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

רוחו בגדלות ה' ומפעליו, מחפש תבנית גשמית לפשט מחשבותיו.

וזה שאמר פֶּן-תִּשְׁחַתּוּן. וְיִצְרָח ההתבוננות שלו קפוא כבתוך תבנית. ללא מעוף של אמונה. אין לו אלא מה שענינו רואות. וזו ההשחתה האמורה בענין. שמשחית את יכולת ההתבוננות שלו. ועל כך נאמר בתהלים ק"ז מִי חָכֵם וַיִּשְׁמַר אֱלֹהֵי וַיִּתְּבוּנֵנוּ חֲסֵדֵי ה'. ואמר חמש פעמים תבנית שהם כנגד חמשת חלקי הנשמה נר"ן ח"י, נפש רוח נשמה חיה יחידה. שההתבוננות במעשה ה' מחיה את כל חלקי נשמתו, ומגעת עד כסא הכבוד, מקום אחיזתה של חיה-יחידה.

אִז יבְדִיל מֹשֶׁה שְׁלֹשׁ עָרִים בְּעֵבֶר הִירָגוּ מִזְרָחָה שְׁמֹשׁ (ד, מא)

דרש רבי סימאי (מכות י). מאי דכתיב {קהלת ה-ט} אֶהָב כֶּסֶף לֹא-יִשְׁבַּע כֶּסֶף אוהב כסף לא ישבע כסף זה משה רבינו שהיה יודע שאין שלש ערים שבעבר הירדן קולטות עד שלא נבחרו שלש בארץ כנען ואמר מצוה שבאה לידי אקיימנה.

יש לשאול, מאי לַעֲשֹׂתְכֶם אַתֶּם, והרי לעשותם הוי ליה למימר. ומאי לַעֲשֹׂתְכֶם אַתֶּם. אלא י"ל, כך אמר משה. החוקים והמשפטים אשר צִוֵּנִי ה' ללמד אתכם, ככל שאתם עושים אותם, הם עושים אֶתְכֶם. הם הבנין הרוחני שלכם. והיינו לַעֲשֹׂתְכֶם. לעשות אתכם לי לעם, לעשות אתכם צדיקים וחזקים בין האומות, לעשותכם עריבים זה לזה. וזה שנאמר בפסוק לַעֲשֹׂתְכֶם אַתֶּם. אל תקרא אַתֶּם אלא אַתֶּם. לַעֲשֹׂתְכֶם אַתֶּם. לַעֲשֹׂתְכֶם אַתֶּם.

פֶּן-תִּשְׁחַתּוּן וְעִשְׂתֶּם לְכֶם פֶּסֶל תְּמוֹנֹת כָּל-סִמָּל תִּבְנֶינָה זָכָר אוֹ נְקֵבָה: תִּבְנֶינָה כָּל-בְּהֵמָה אֲשֶׁר בָּאָרֶץ תִּבְנֶינָה כָּל-צִפּוֹר כָּנָף אֲשֶׁר תִּעֹף בַּשָּׁמַיִם: תִּבְנֶינָה כָּל-רֶמֶשׂ בָּאֲדָמָה תִּבְנֶינָה כָּל-דָּגָה אֲשֶׁר-בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ: (ד. טז-יח)

יש ליתן טעם מה הוא לשון תִּבְנֶינָה שהדגיש הכתוב, ומדוע חזר עליו חמש פעמים.

ויש לומר שתִּבְנֶינָה הוא מלשון התבוננות. כי מי שאינו מתבונן בעיני

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

לה'. ומשה רבנו לא ירצה לְשַׁבֹּעַ מִן
האמצעי אלא ירצה בתכלית.
כּיִסּוּפִים. ועל כך ראוי לְהֶאֱמַר אֲהַב
כֶּסֶף לֹא-יִשְׁבַּע כֶּסֶף זה משה רבנו
שהוא בבחינת אֲהַב כֶּסֶף לֹא-יִשְׁבַּע
כֶּסֶף.

ואשר על כן הבדיל משה רבנו ג'
ערי מקלט גם אם אינן קולטות, כי
ירצה בקירבת אלקים המושגת על ידן,
לקיים נְכַסְפָה וְגַם כְּלָתָה נְפִשִׁי
לְחַצְרוֹת ה'.

ובזה יתמזגו שני הפירושים גם יחד.
שהאוהב כיסופים לה' ירצה עוד ועוד
כי זה תכלית המצוות וזו תכלית
הכיסופים לְכֶסֶף עַד בלי תכלית.

פְּנִיִם | בְּפָנִים דְּבָר ה' עִמָּכֶם בְּהַר
מְתוֹךְ הָאֵשׁ (ה,ד')

"פנים בפנים". והרי כתוב לא יראני
האדם וחי. וכן כתוב וראית את אחורי
ופני לא יראו.

ולעומקו של מקרא יש לומר שלזה
כווננו חז"ל במדרש שפרחה נשמתם
וקמו כתחיית המתים. ומה שאמר

ובדרשת ר' סימאי באומרם לא-יִשְׁבַּע
כוונתו שרוצה עוד ועוד. כן משה
רבנו רוצה עוד ועוד מצוות, גם אם
אינן מזכות אותו בשכר. ומצוות
משולות לכסף, (כמובא במסכת שבת
מט. ובמהרש"א שם) כִּנְפֵי יוֹנָה נִחְפָּה
בְּכֶסֶף {תהילים סח-יד} מה יונה
כנפיה מגינות עליה אף ישראל מצוות
מגינות עליהן. ויתפרש כסף מלשון
כוסף, כיסופים לה' שיצילנו.

ומכל מקום קשיא, שיהיה דְּבַק
במשה רבנו שם של אוהב כסף אף על
פי שנמשל למצוות.

ואשר על כן לעומקו של מקרא
יש לומר ולהסביר את ר' סימאי
בדרך נוספת המשַׁבֵּר את האוון. ועל
דרך אל תקרי. אל תקרי כֶּסֶף אלא
כֶּסֶף. מלשון כיסופים לה', כיסופים
לה' שיצילנו. כאומרם (תהלים פד, ג')
נְכַסְפָה וְגַם כְּלָתָה נְפִשִׁי לְחַצְרוֹת ה'.
וכאומרם על משה רבנו: אוהב כֶּסֶף לֹא
ישבע כֶּסֶף. שֶׁכֶּסֶף הִיא התכלית
הנרצית לעומת כֶּסֶף שאינו התכלית
הנרצית, אלא הוא רק אמצעי כדי
לקנות בו אוכל המשיביע, כן המצוות
לאדם אינן לכאורה התכלית אלא הן
רק אמצעי להשיג על ידן כיסופים

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

ולכן הטעם המפסיק נמצא בין המונח ובין הרביעי. והגיעו אז לדרגת מלאכי השרת, ולמדו מהם לומר נעשה ונשמע, הוא הרז שמלאכי השרת משתמשים בו, ומיד כשחזרו לגופם אמרו "נעשה ונשמע" כפי ששמעו מן המלאכים בעת שפרחה נשמתו.

אָנְכִי עִמָּד בֵּין ה' וּבִינֵיכֶם (ה,ה')

מאי אנכי. בפשט הדברים יתכון משה לעצמו.

ועל דרך הסוד, ירמוז על מידת אנכי ה' אלקיך. וכמובא בשערי אורה של ר' יוסף ג'יקיטאלי, מתלמידי הרמב"ן, וכן מביא בפרדס רימונים להרמ"ק, שמידת אנכי היא מידת הבינה, והיא המיצוע בין שם הוי"ה שבכתר עליון ובאצילות ובין אדנ"ות שבמידת המלכות. (שער ח'). ומידת האנכי הוא כעין המליץ העליון, (לעומת מידת ה"אני" שהוא אחד מע"ב שמות בבחינת אני והו הושיעה נא, הוא המליץ התחתון, במידת המלכות) וזה שנאמר **אָנְכִי עִמָּד בֵּין ה' וּבִינֵיכֶם**, בין מידת הבינה העליונה ובין מידת המלכות התחתונה. [וכמובא באריכות בלעומקו של מקרא לפר' ויצא].

פְּנִים בְּפָנִים דָּבָר ה' עִמָּכֶם בְּהַר מְתוֹךְ הָאֵשׁ, כוונתו לומר בעת אשר פרחה נשמתו, לפני שקמו שוב כבתחיית המתים. שבאותה העת יכלו להגיע לדרגה של **פְּנִים בְּפָנִים**. כי לא יראני האדם וחי, אלא אחרי שפרחה ממנו נשמתו.

ועל כל פנים, מה שפרחה נשמתו היה לזמן מועט, רק כדי לקיים **פְּנִים בְּפָנִים**. והטעמים יוכיחו שלא פרחה נשמתו אלא לזמן מועט, שכן יש טעם מפסיק ומפריד בין פנים הראשון לפנים השני. והוא הפסק קל כזה: **פְּנִים | בְּפָנִים**. ומראה על שפרחה נשמתו לרגע קט.

ובשימת לב, הטעם המפסיק הוא בין שני טעמים, בין הטעם מונח שבפנים הראשון לטעם רביעי שבפנים השני. והרי יש חמישה חלקי הנפש באדם, נפש-רוח-נשמה - חיה יחידה. מלמד שפרחו להן ג' חלקי הנשמה הראשונים: נפש רוח נשמה מן הגוף, ונחו לרגע קט בחלק הרביעי, היא הנקראת חיה, הנקשרת אל החלק החמישי הנקרא יחידה, המתיחדת שם עם בוראה תחת כסא הכבוד, וחזרו לחיים מבלי שתינתק נפשם היחידה מכסא הכבוד.

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

ולעומקו של מקרא יש לומר, שהדברים האלו שאמרו וְשָׁמְעֵנוּ וְעָשִׂינוּ, הם מה שאמרו לאחר מתן תורה. ומה שאמרו נעשה ונשמע זה לפני מתן תורה.

וביאור הדברים הוא, שלפני מתן תורה היו בדרגת המלאכים גבורי כח עושי דְּבָרוֹ לְשִׁמּוֹעַ בקול דברו, עוד טרם הבינו פירושי התורה ממש רבנו.

ולכן אמרו נעשה ונשמע כמלאכי השרת. אך לאחר מתן תורה התעלו יותר להיות בדרגת מקבלי התורה והיא דרגה יותר קרובה למשה רבנו, ומעולה מן המלאכים, כי התורה לא נתנה למלאכי השרת, וצריך לעמול בה כדי להבינה.

וכדי להגיע לדרגה זאת לא ניתן לעשות בלי לשמוע תחילה, ללמוד וללמד. וכנ"ל בפירוש רש"י על דברי רשב"י במסכת ברכות יד: ואם לא לָמַד תחלה היאך יִלְמַד את בניו אם לא לָמַד כיצד יִלְמַד, וכן כיצד יעשה, והיינו לעשות מתוך לימוד. וכמו שתקנו לנו בברכת אהבה רבה לשמוע ללמוד וללמד לשמור ולעשות.

ועל דרך הצח והמוסר יֵאָמֵר אָנֹכִי עֹמֵד בֵּין ה' וּבֵינֵיכֶם כי הדבר היחידי המפריד בין ה' ובניכם הוא האנכיות, היינו גבהות הלב וגאוה, בבחינת אֲדַמָּה לעליון.

דרשת וְשָׁמְעֵנוּ וְעָשִׂינוּ כנגד נעשה ונשמע

וְאֵת | תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ אֶת-כָּל-אֲשֶׁר יְדַבֵּר ה' אֱלֹהֵינוּ אֵלֵיךָ וְשָׁמְעֵנוּ וְעָשִׂינוּ (ה, כד')

וְשָׁמְעֵנוּ וְעָשִׂינוּ. הקדימו שמיעה לעשייה.

ויש לשאול, והרי אמרו היפך הדברים נעשה ונשמע, שהקדימו עשיה לשמיעה. ותגדל הקושיה, שהרי בהמשך אומר הקב"ה הִיטִיבוּ פֶלַ אֲשֶׁר דִּבְרוּ [כשאמרו וְשָׁמְעֵנוּ וְעָשִׂינוּ (שם כה)]. ומאי הִיטִיבוּ, הרי לכאורה הִיטִיבוּ יותר באמרם נעשה ונשמע.

ואשר על כן, יש ליתן טעם בדבר שהפכו לכאורה ואמרו וְשָׁמְעֵנוּ וְעָשִׂינוּ במקום נעשה ונשמע, ומאי הִיטִיבוּ וכ'.

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

יִשְׂרָאֵל היא תחילת הפרשיה הבאה, ואשר על כן גם הופרדו בקריאת התורה בשתי עליות שונות, ש"עליית ששי" מפרידה ביניהן. מכל מקום, סמוכות הן זו לזו, ו**דְּבַשׁ שָׁמַע יִשְׂרָאֵל**, ויש לדרוש סמוכין, וליתן **טעם מדוע נסמכו הפסוקים זה לזה**.

ולעומקו של מקרא ועל דרך הצח, נסמכו **דבש ושמע ישראל** לומר לך שאין מתוק מדבש מאשר קבלת מלכות שמים.

או כלך לדרך זו, נסמכו **דבש לשמע**, שאין מתוק מדבש מאשר לשמוע דבר ה'.

או כלך לדרך זו, וכפי שכבר התבאר בלעומקו של מקרא לפרשת שלח ענין **אֶרֶץ זְבַת חֶלֶב ודְּבַשׁ**. על פי הפסוק באיוב (יד,ד') **מִי-יִתֵּן טְהוֹר מְטֵמָא - לֹא אֶחָד!** מי יכול לעשות כן, ליתן טהור מתוך טמא. רק הקב"ה שהוא אחד.

וכגון שאמר על הדבורה שהיא שרץ **טמא**, ותפיק **דבש טהור** לאכלה. ואע"פ שהיוצא מן הטמא הרי הוא

או **פֶּלֶף לדרך זו**, שדרגת המלאכים היא לעושים **מיראה**, ולכן נאמר בהם נעשה ונשמע, ודרגת הת"ח הם לעושים **מאהבה**, ולכן נאמר בהם **וְשָׁמְעוּ וְעָשׂוּ**. וזה שאמר להם הקב"ה **הִיטִיבוּ כָּל אֲשֶׁר דִּבַּרְוּ**. כי עיקר הטוב בעבודת ה' לעבוד **מאהבה**. מאהבה הנובעת מתוך יראה.

כי התורה נקראת **טוב**, וניתנה לטוביה ע"י הטוב, והעוסק בה יקרא **טוב שמיטיב עם עצמו ועם זולתו ועם כל העולם כולו**.

וּדְבַשׁ שָׁמַע יִשְׂרָאֵל

כְּאֲשֶׁר דִּבַּר ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ לְךָ אֶרֶץ זְבַת חֶלֶב ודְּבַשׁ: שָׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד: (ו, ג-ד)

ובשימת לב, נסמכו התיבות **וּדְבַשׁ שָׁמַע יִשְׂרָאֵל**, למרות שהם שני פסוקים שונים, ו**דְּבַשׁ** הוא סוף פסוק קודם, ו**שָׁמַע יִשְׂרָאֵל** הוא תחילת הפסוק הבא, ולא עוד אלא שהתיבה **וּדְבַשׁ** היא סוף פרשה פתוחה, ו**שָׁמַע**

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי
 יְחַוֶּדְךָ כִּכְבַּת שִׁמְרָם בְּרַכְּם
 מִצִּיּוֹן הַיּוֹם עַל לְבָבְךָ:
 טְהַרְם רַחֲמִם צְדָקְתְךָ תְּמִיד גַּמְלִם
 וְשׁוֹנְתִם לְבָנֶיךָ וְדַבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ
 חֲסִין קְדוּשׁ בְּרַב טוֹבְךָ
 בְּבֵיתְךָ וּבְלִבְתְּךָ בְּלִרְדּוֹ וּבְשִׁכְבְּךָ
 בְּהַל עֲדוּתְךָ יְחִיד גְּאֵה
 וּבְקוֹמָךָ: וּקְשָׁרְתָם לְאוֹת עַל
 לְעַמְךָ פְּנֵה זֹכְרֵי קְדוּשַׁתְךָ
 כִּדְּךָ וְהִנֵּנוּ לְטִטְפַת בֵּין
 שׁוֹעֲתָנוּ קָבַל וְשִׁמְעַ צַעֲקָתָנוּ
 עֵינֵינוּ: וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹנֹת
 יְדֹעַ תְּעִלּוֹמוֹת
 בֵּיתְךָ וּבְשִׁעְרֵיךָ:

וּשְׁם מ"ב הַקְּדוּשׁ הֵלֵא הוּא הַנִּקְרָא
 חוֹתְמָא דְשִׁעְוָה, דְיוֹקְנָא דְמַלְכָא
 וְדִיוֹקְנֵיהּ מַמְשׁ, כְּמוֹבָא בְּאֵרִיכוֹת
 בְּלַעְוִמְקוֹ שֶׁל מִקְרָא לְפִרְשַׁת עֵקֶב.
 עֵי"ש.

וְהַשְׁתָּא דַּאֲתִית לְהַכִּי, יֵשׁ לְקִיִּים גַּל
 עֵינֵי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מִתּוֹרְתְךָ, לְרֵאוֹת
 כִּיצַד שְׁמוֹת מ"ב קְשׁוּרִים הֵם לְפִרְשַׁת
 וְאַהֲבַת עֲצֻמָּה, וּמְכַנְּנִים זֶה לְעוֹמֵת לְזֶה.

וְכֵן יִתְפָּרְשׁוּ מִקְצַת מִן הַשְּׁמוֹת:

טמא, כאן היוצא מן הטמא טהור הוא,
 כי כן צוה האחד.

וכן בחלב, שהוא דם שנעכר ונהיה
 לחלב, והוא טהור וכשר לאכילה. כי
 כן צוה האחד. ולכן נסמכו הפסוקים
 אֶרֶץ זָבַת חֵלֶב וּדְבָשׁ: שָׁמַע יִשְׂרָאֵל
 ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד. שגם דבש וגם
 שמע, יש בהם יחוד ה'.

כוונות ק"ש ורמזיה (פרשה ראשונה)

על דרך הסוד, מובא בזוה"ק: מ"ב
 תיבות אלו של פרשה ראשונה של
 ק"ש, מְכַנְּנוֹת לְמ"ב האותיות של השם
 מ"ב הק', [אב"ג ית"ץ, קר"ע שט"ן,
 נג"ד יכ"ש, בט"ר צת"ג, חק"ב טנ"ע,
 יג"ל פז"ק, שק"ו צי"ת כדלקמן
 באותיות המודגשות] שֶׁהֵם כְּנֻגַד מ"ב
 אוֹתִיּוֹת רֵאשׁוֹנוֹת מְבֹרָאשִׁית, ועליהן
 יסד ר' נחוניא בן הקנה את אנא בכח,
 כזה:

אנא	בכח	גדולת	ימינך	תתיר
וְאַהֲבָתְךָ	אֵת	יְהוָה אֱלֹהֶיךָ	בְּכָל	
צְרוּרָה	קָבַל	רַנַּת	עַמְךָ	שִׁגְבָנוּ
לְבָבְךָ	וּבְכָל	נְפִשְׁךָ	וּבְכָל	מְאֻדְךָ:
טְהַרְנוּ	נִרְאָה	נָא	גְבוּר	דוֹרְשֵׁי

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

נִפְשֵׁךָ כנגד רנת. ככתוב ברכי נפשי וגו'.

אֲנֹכִי מִצְוֶךָ כנגד דורשי יחודך. שעל ידי קיום המצוות, ישראל מיוחדים את שם אֲנֹכִי הק', כנ"ל.

לְבָנֶיךָ כנגד רַחֲמִים, ירמוז למה שהורונו בתפילת ימים נוראים, רחמנו כרחם אב על בנים,

לְטַטְפֹּת כנגד זוכרי, שְׁמֹקוֹמֶם מעל המח מקום שמוחו של תינוק רופס, כלומר רך ונכנע, ובזה אנו מתרפסים לפניו כתינוק שיזכרנו לטובה, ועל ידי התפילין אנו זוכרים מלכותו ומלכנו זוכרנו לטובה.

עֵינֶיךָ כנגד שועתנו, שבשועתנו אליו נשא עינינו למרום כאמרו אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי.

בֵּיתְךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ כנגד יודע תעלומות. ירמוז בזה למה שאמרו (תענית יא.) מי מעיד בו באדם, אבני ביתו של אדם וקורות ביתו של אדם מעידים בו. ובזוה"ק פרשת שופטים ער"ה עמ' א' מובא בשינוי נוסח, לא קורות ביתו אלא קירות ביתו, ומאי ניהו אלו קירות לבו. אם מתפלל מקירות לבו

וְאֶהְבֶּתְּ אֶת כנגד אָנָּה בכח. שתתקיים בנו בקשתנו מה' אָנָּה בכח, כאשר גם אנו נקיים בכל כחנו את ואהבת אֶת ה' אלקיך בכל לבבך וגו', ועל דרך "תנו עז לאלקים".

יְהִינָה אֱלֹהֶיךָ כנגד גדולת ימינך. וְהִינָנוּ בָּהּ, בשלמא יְהִינָה שהוא שם רחמים, הרי הוא כנגד "גדולת". שברחמיו אתה מוצא גדולתו של הקב"ה. אבל אֱ-לֹהֶיךָ כנגד ימינך אינו מובן. שהרי ימין הוא צד החסד, ולעומת זאת אֱ-לֹהֶיךָ הוא מידת הדין.

אלא כאן ירמוז כנאמר לעיל, שהקב"ה רחום בדין, ואשר על כן יתמזגו כאן הגבורה והחסד, הדין והרחמים.

בְּכָל לְבַבְךָ כנגד תתיר צרורה. וצרורה היא כינוי לכנסת ישראל המתפללת לה' על צרות צרורות, ובתפילתה זו היא צרורה בצרור החיים תחת כסא הכבוד. ואשר על כן ידרש: עד שישאל מבקשים מהקב"ה להתירנו מצרותינו שלכן אנו נקראים צרורה, ישמעו ישראל לקול ה' להתיר את יצר הרע הצרור בלבם והצוררם, ובכך יתקיים: שִׁגְבֹנוּ, טְהַרְנוּ.

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

בגימטריא **שדי**. [וכפי שהתבאר בארוכה בלעומקו של מקרא, לפר' בראשית].
העולה מכל הנ"ל, שדי, הוא מטטרו"ן, הוא המלאך היוצא מק"ש אשר במזוזה, הוא המלאך הנשלח לשמרך בדרך, הוא תנוף, והוא כנגד האַחַד שממנו נמשכת פרשת ואהבת, ממנה למדנו חינוך הבנים שנאמר ושנתם לבניך ודברת בם.

ודברת בם. **ב"ם** הם **מ"ב תיבות, ב"ם** הם **מ"ב שמות, ב"ם** הם **מ"ב מסעות** שבמדבר שמהם מסתעפים כל מסעותיו של האדם במשך חייו, **שבם** נשלחים המלאכים הק' כנ"ל לשמור על האדם ולקיים בו: "כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך".

אַחַד וְאַהֲבָתְךָ

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד.

בשימת לב, וְאַהֲבָתְךָ נסמך ל אַחַד. שאהבת האחד היא יישום ייחוד ה'. ובכך השם הק' ש'די היוצא מן המזוזה [כמהרש"א לעיל], יוצא לפניו לשמרו בדרכו, וכאמרו: שְׁ דִי בייחוד ה'.

ולא מן השפה ולחופן. תפילה זכה זו היא שמעידה בו לפני יודע תעלומות.

ועי' עוד בהרחבה בעניין זה בלעומקו של מקרא לפרשת שופטים, ומבואר שם על פי הזהר הק' הנ"ל שהמ"ב תיבות שבק"ש הם כנגד השופטים, והמ"ב תיבות שבתפילת אַנָּא בכח הם כנגד שוטרים. והם יחד ממוזגים במזוזות שעל שעריך.

ובזה תשמור המזוזה על בעליה. שהמלאכים היוצאים מן המזוזה, הם השופטים והשוטרים המאלפים את האדם מחד, ומרחיקים ממנו את המזיקים מאידך.

ובראש השמות הק' היוצאים מן המזוזה, הוא השם הק' ש'ד'י, וזה שאומר המהרש"א שעל כן נהגו לכתוב שדי מן העבר השני של המזוזה, שהוא השם היוצא מן המזוזה. (ברכות, דף טו עמ' ב')

ועל שם ש'ד'י נאמר (שמות כג, כ') הַנְּה אֲנֹכִי שַׁלַּח מִלְאָךְ לִפְנֵיךָ לְשַׁמְרֶךָ בְּדַרְךָ וְלִהְבִּיאֲךָ אֶל-הַמְּקוֹם אֲשֶׁר הִכַּנְתִּי, ופירש רש"י (שם): זה מטטרו"ן, ששמו כשם רבו, מטטרו"ן

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְאָבְרָהָם
לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב לְתֵת לָךְ לְפָסוּק
שֶׁלפְּנוֹ וּבְתוֹכָם עַל-מִזְנוֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ, לְסוּף פְּרִשָׁה רֵאשׁוֹנָה שֶׁל
קְרִיאַת שְׁמַע. כֹּזֵה: עַל-מִזְנוֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ וְהָיָה כִּי יִבְיָאֲךָ ה' אֱלֹהֶיךָ
אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם וְגו'.

ועוד שהן שתי פרשות סתומות, זו ליד זו.

ויש לומר על דרך שאמרו (ויקרא
רבה יא. ז). אין והיה אלא לשון
שמחה. שאין שמחה המתפשטת
בעולמות כשמחה של יחוד ה' בקריאת
שמע. שבשעה שאדם מיחד שמו של
הקב"ה שמחה מתפשטת בכל
העולמות, שעל מנת כן ברא הקב"ה
את העולם ויצר בו את האדם כדי
שייחד שמו בעולמו.

ואשר על כן, יוצא איפוא, שפרשה
ראשונה של קריאת שמע מסובבת
משני צדדיה במתיקת ובשמחה. מצד
אחד היא סמוכה לשלפניה למלה דבש
[כנ"ל], ומצד שני היא סמוכה
לשלאחריה למלה והיה. לומר לך
 שאין מתוק ומשמח מאשר ליחד שמו
של הקב"ה בעולמו.

ואהבתו כדי לשמרו בכל דרכיו. ועל
ידי כך מתקיים בו "בְּכָל דְרָכֶיךָ דָּעָהוּ
וְהוּא יִישַׁר אֶרְחֶיךָ". [משלי ג, ו'].
והיינו דכתיב: שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם
קְרִבִּים הַיּוֹם לְמַלְחָמָה עַל אֲבִיבֵיכֶם
וּפִירֵשׁ רַש"י שם [דברים כ, ג]: שְׁמַע
יִשְׂרָאֵל. אפילו אין בכם זכות אלא
קריאת שמע בלבד, כדאי אתם
שיושיע אתכם.

ושמירה זאת יוצאת היא מתוך אהבת
ה' אחד שבקריאת שמע שנאמר אֶחָד
וְאַהֲבָתוֹ, אהבת ייחוד ה'.

והטעמים יוכיחו, שכן לפני התיבה
אֶחָד יש טעם מפסיק, כֹּזֵה: | אֶחָד
ובזה מתחברת התיבה אֶחָד עם כל
פרשת ואהבת שלאחריה. וכאילו כתוב
שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהִי אֱלֹהֵינוּ יְהִי | -
אֶחָד וְאַהֲבָתוֹ.

וְאַהֲבָתוֹ וְהָיָה

וּבְתוֹכָם עַל-מִזְנוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ
וְהָיָה כִּי יִבְיָאֲךָ וְגו'

יש ליתן טעם מדוע נסמך פסוק ט'
וְהָיָה כִּי יִבְיָאֲךָ | יְהִי אֱלֹהֵיךָ אֶל-

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

ק"ש הרי הוא בשמחה, ושולטים בו הרחמים ומלאכי מעלה מהללים אותו לפני ה'.

ועל דרך הרמז, נרמזו הדברים
בפסוק אשר ממנו יוצא שם ה' של
תשרי, והי"ה:

וַיִּרְאוּ אֶת־ה' שְׂרֵי פְרַעָה

ששרי פרעה הם 70 שרים של מעלה
של כל האומות, הנקראים בשם כולל
"פרעה", הם מהללים את כנסת
ישראל לפני ה', כמובא באריכות
בלעומקו של מקרא לפרשת עקב.

כן יחוד ה' ואהבתו עם פרשת ואהבת
בזה מהללת כנסת ישראל להקב"ה
ובזה משימה שמחה בעולמות. ולכן
נסמך לאחריו: שם קדוש של שמחה:
והיה.

עֶסְקֵי הַמְּתָר

**פִּי יִשְׁאַלְךָ בְּגַד מְתָר לְאֹמֶר מָה
הַעֲדָת וְהַמְשַׁפְּטִים וְגו'**
(ו,כ')

ועל דרך הסוד, והיה הוא השם הק'
השולט בחדש תשרי היוצא מן הפסוק
וַיִּרְאוּ אֶת־ה' שְׂרֵי פְרַעָה בסופי
תיבות (בראשית יב, טו').

ובשימת לב דווקא חדש תשרי שבו
ימי הדין ראש השנה ויום הכיפורים,
השם השולט בו הוא שם של רחמים
והיה. **כמבואר** בתיקוני הזהר
שבהיות האות ו' קודמת לאות ה',
והאות י' קודמת לאות ה', הרי הוא **שם**
של רחמים. שריבוי הרחמים בחדש
אלול, יש בו כדי להפוך את ימי הדין
של חדש תשרי לימים של רחמים.
ולכן השם השולט בחדש תשרי הוא
שם של רחמים.

ואשר על כן השם השולט בחדש
תשרי הרי הוא גם **שם של שמחה**,
כנ"ל, וימי הדין הבאים עלינו לטובה
נהפכים לנו לימי שמחה, עד שיוצאים
זכאים מן הדין כשלולביהם בידיהם
ושמחים לנענע בלולביהם **וליחד בהם**
שם ה' כדרשו חז"ל, הרוואה לולב
בחלום אין לו אלא לב אחד לאביו
שבשמים.

וכן בענינינו: נסמכה המלה והיה
לפרשת ק"ש לאחריה. שכל האומר

